

DOI: 10.18427/iri-2018-0028

Miért fontos a magyar kollégiumi rendszer?

Debreczeni Zsuzsanna

Váci Mihály Kollégium, Budapest
debzs@gmail.com

Létezik egy köznevelési intézmény-típus, amelynek szerteágazó feladat-, és tevékenységrendszere folyamatosan változik. Ezzel együtt folyamatosan nő jelentősége a nevelésben, mivel azokon a nevelési területeken tud segítséget nyújtani a középiskolás korosztálynak, amely területekre az iskolákban nem, vagy alig jut idő, valamint amelyekre a családok különféle okokból nem fektetnek hangsúlyt. Ez a középiskolai kollégium. Meggyőződésem és tapasztalatom, hogy a kollégiumokkal közvetlen kapcsolatban álló szakembereken és klienseken kívül nem ismert a rendszer, sem az ott folyó munka. Ezért írok röviden a rendszerről, valamint egy nevelési területről, a családi életre való nevelésről kollégiumi keretek között.

A 2017. októberi adatszolgáltatás alapján, a decemberben megkapott adatok szerint összesen 47199 tanuló lakik kollégiumban, ahol 3205 pedagógus foglalkozik velük 544 telephelyen 389 intézményben.

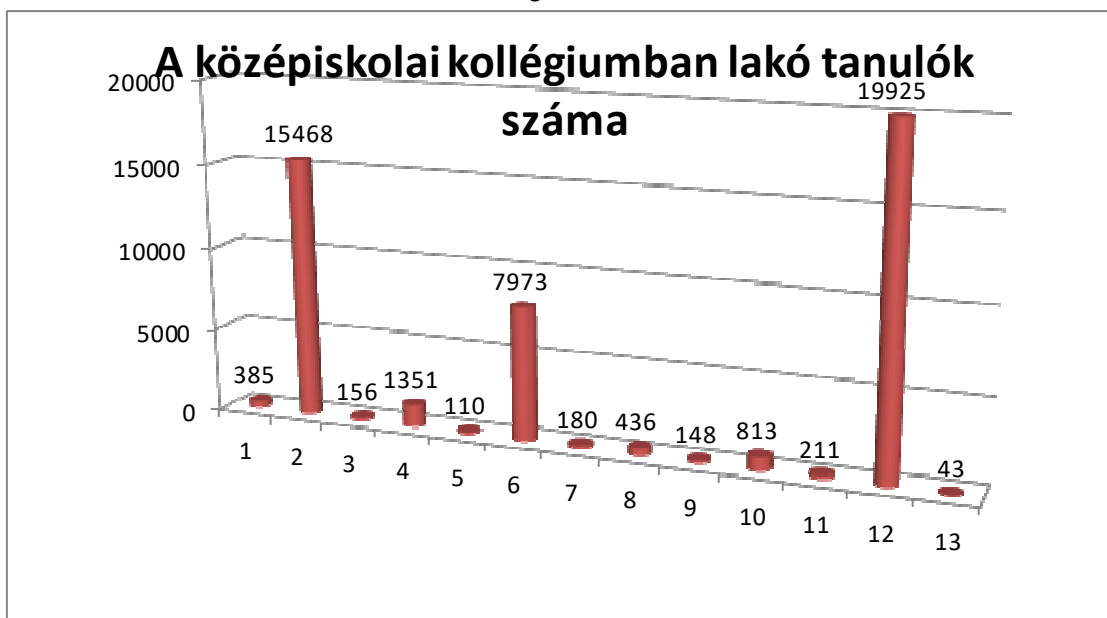
1. ábra. Fenntartók szerinti eloszlás

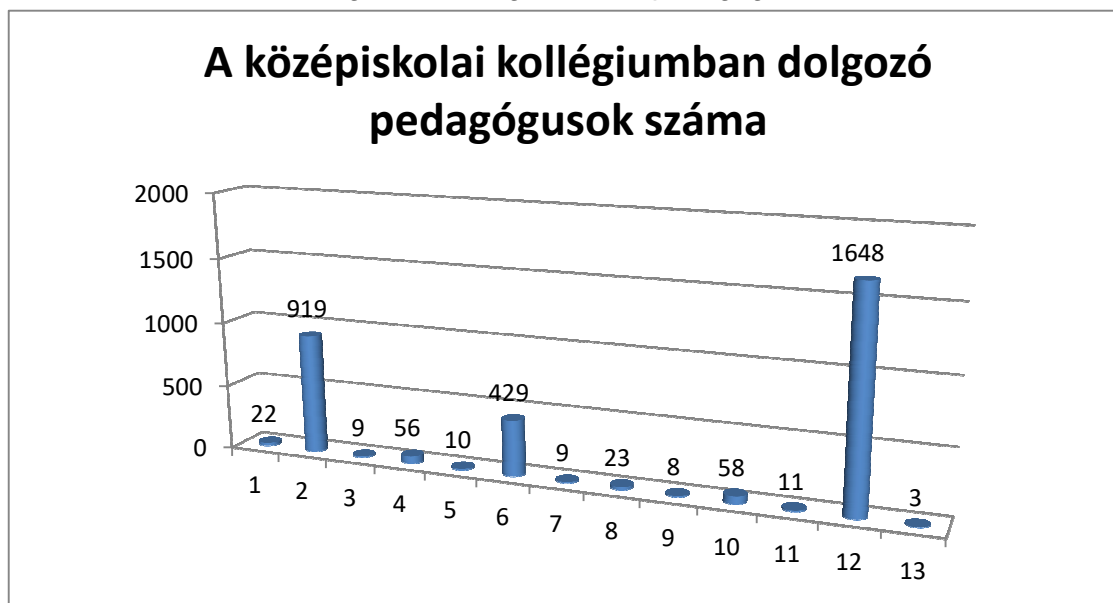
Három fenntartóhoz tartozik a kollégiumok túlnyomó többsége:

- Klebelsberg Központ Tankerületei,
- Földművelésügyi és Nemzetgazdasági Minisztériumok,
- Egyházak.

2. ábra. A 47.199 kollégiumi tanuló intézményi megoszlása

3. ábra. A kollégiumban dolgozó 3205 pedagógus a fenntartók szerint

A 389 kollégium 13 fenntartóval működik, ám az érvényes törvényi szabályozás mindegyikre vonatkozik. A három legfontosabb szabályozó:

- 2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről,
- 59/2013. (VIII.9.) EMMI rendelet a Kollégiumi nevelés országos alapprogramjáról,
- 326/2013. (VIII.30.) Kormányrendelet a pedagógusok előmeneteli rendszeréről

Minden egyes kollégiumban, bármelyik fenntartóhoz tartozzon is, a fenti szabályozóknak megfelelően kell megszervezni a kollégiumi életet, ellátni a tanulókat. Kik ezek a tanulók? Honnan jönnek, és miért is vannak kollégiumban?

Harmada a tanulóknak szakképzésben vesz részt, ők jórészt az állami fenntartású iskolák saját kollégiumában laknak, de sokan tankerületi önálló kollégiumban élnek, mivel az iskolának nincsen saját kollégiuma. Másik harmada tankerületi fenntartású intézménnyel együtt, vagy önállóan működő kollégiumban él. Megint másik harmada egyházi fenntartású, vagy más egyéb, pl. nemzetiségi, alapítványi fenntartású kollégiumban lakik.

Életkorukat tekintve átlag 14 és 25 év közöttiek, mivel egyre nő a középfokú OKJ képzésben tanulók aránya. A szakképzésben való részvételen kívül jelentős számban vannak tanulók a művészeti képzést folytató iskolákból, valamint sportiskolások. A kollégiumba kerülés oka elsősorban még mindig regionális, de egyre több a szociális. Évről-évre nő a gyermekjóléti szolgálatok és gyámhivatalok által történő kollégiumi elhelyezés, melynek okai lehetnek anyagiak, de egyre inkább a családi konfliktusok, de erre még később kitérek.

A Kollégiumi nevelés országos alpprogramja lefedi a NAT 12 kiemelt nevelési területét:

1. A tanulás tanítása
2. Az erkölcsi nevelés
3. Nemzeti öntudat, hazafias nevelés
4. Állampolgárságra, demokráciára nevelés
5. Az önismeret és a társas kultúra fejlesztése
6. A családi életre nevelés
7. Testi és lelki egészségre nevelés
8. Felelősségvállalás másokért, önkéntesség
9. Fenntarthatóság, környezettudatosság
10. Pályaorientáció
11. Gazdasági és pénzügyi nevelés
12. Médiatudatosságra nevelés

Ezek feldolgozása több módon lehetséges, a csoportfoglalkozástól a kollégiumi szintű rendezvényig. Nálunk, a Váci Mihály Kollégiumban jól bevált a témanapon (témahéten) történő feldolgozás, ami lehetővé teszi sok tanuló részvételét, még ha nem is az összes 450 tanulóét. Ennek a rendszernek a nagy előnye, hogy a tanulóktól aktivitást vár, emellett a program előtt és után is csoportszinten foglalkoznak a kérdésekkel. Emellett ez a feldolgozás jobban megfelel a kollégium megváltozott életkori összetételének.

2018. január 9-én „Családi témanap” kerül megrendezésre „*A forrás, ahonnan erőt meríthetek – az én családom*” címmel. Kollégiumi nevelésünk egyik alap feladata, hogy a diákjainknak az otthonról hozott értékek megtartása mellett további értékeket közvetítsünk, segítve őket a felnőtté válás útján. Az emeleti állomásokon képet kaphatunk arról is, hogy egy-egy emeletnek mi a jellegzetes profilja, egyedisége.

Lány oldal:

- 1.emelet – családból hozott értékek, hagyományok
- 2.emelet - egy este otthon
- 3.emelet – a család vendégeket vár

Fiú oldal:

- 1.emelet – miért akarok családot alapítani

2.emelet – családi költségvetés

3.emelet - szituációk

A témák feldolgozásának módjában, valamint az életre való felkészítés nevelési témakörökbe való beépítése fontosságának felismerésében megerősített Csépe Valéria 2017. május 22-i előadása, amely az Országos Szaktanácsadói Konferencián hangzott el. A professzor asszony a XX. és a XXI. századi nevelési tartalmakat vetette össze, és felhívta a hallgatóság figyelmét a változtatás szükségességére. Amíg a XX. századi mindösszesen két részre osztható:

alaptantárgyak – értékelés,

addig a XXI. századi középpontjában:

az életvezetési készségek fejlesztése áll a többi fontos fejlesztendő készséggel együtt.

A másik példa, amellyel igazolva látom alkalmazott módszereinket, az a pécsi Hajnóczy József Kollégium kísérleti módszere, amelyet Barna Viktor igazgató úr a finn példa alapján dolgozott ki munkatársaival, és amelynek bevezetése most van folyamatban (Barna, 2016). Ennek lényege, hogy a témaközpontú foglalkozások alkalmával több, a témához csatlakozó alapprogrami területet is feldolgoznak. Például egyik ilyen nagy témájuk címe: „Szülői szerepre készülve”, amely a kapcsolódó tantárgyakon kívül érintik, illetve magukba foglalják a családi életre nevelés, az önismeret és az erkölcsi nevelés alapprogrami témaköreit is.

Nem véletlen, hogy a családi életre való felkészítést emeltem ki a témakörök közül, a területen hatalmas hiány mutatkozik, holott fontosságát már régen tudjuk. Egy 1986-ban megjelent kötetében Zsolnai József írja, hogy „...a család nem felel meg a gyermeknevelés társadalmilag elvárható követelményeinek.” (Zsolnai, 1986:119). Tanár úr meg is próbálta bevonni a szülőket a nevelésbe, iskolán belül is, és fontos volt számára, hogy az osztályfőnökök látogassák meg a családokat, magam is abban az időben voltam a kísérleti iskolában osztályfőnök, tapasztaltam a családlátogatások jelentőségét.

Farkas Péter tanulmánya is a család nevelésbe való bevonására hívja fel a figyelmet, szerinte a köznevelésből hiányzik a család értéként való bemutatása. Tanulmánya záró gondolata: „Tapasztalatunk szerint az iskolákban a magas szintű oktatás mellett háttérbe szorult a családi életre való felkészítés. Az ember élete elválaszthatatlan a családtól, az egészséges és boldog életre nevelés nem képzelhető el családi életre nevelés nélkül” (Farkas, 2012:74).

Már több, mint tizenöt éve dolgozom kollégiumban. Nem volt olyan év, hogy a tanulók 5-8 %-a ne lett volna azért kollégista, mert családja, szülei alkalmatlanok voltak a nevelésre. Visszaülök most a grafikonra, ahol a tanulói létszámok vannak, mert nem hiszem, hogy ez csak a mi kollégiumunkban van így. Ez országosan nagyon nagy szám, több ezer tanuló is lehet évente, aki pusztán azért nem él a családjával, mert a szülők nem alkalmasak nevelésükre az alábbi okokból (a teljesség igénye nélkül, inkább csak szemelgetve az okokból):

- nincsenek meg a megfelelő készségeik, képességeik,
- érzelmi analfabéták,
- nem tudják kezelni a kamaszkori problémákat,
- összekeverik a kollégiumot a javítóintézettel,
- maguk is családi nevelés nélkül nőttek fel,
- gyermekeik elé helyezik élettársukat, vagy anyagi boldogulásukat.

Az is nagy baj, hogy a gyermekjóléti szolgálatok és a gyámhatóságok is nehezen igazodnak el a családi problémákon. Múlt hónapi történet, hogy egy problémás kamaszt azért helyezett a kollégiumba a gyámhatóság, mert a szülők nem bírnak vele, és egy nap alatt lett a gyereknek egy kijelölt gyámja, nevelőszülője vidéken, gyermekjóléti szolgálatnál esetgazdája, kollégiumi nevelője. Egy felnőtt is nehezen igazodna ennyi felé. Az egészre nem lenne szükség, ha a szülő nem futamodna meg a kamaszkori problémáknál és el tudná látni szülői feladatait.

Létezik egy köznevelési intézmény-típus, amelynek szerteágazó feladat- és tevékenységrendszere folyamatosan változik. Ezzel együtt folyamatosan nő jelentősége a nevelésben, mivel azokon a nevelési területeken tud segítséget nyújtani a középiskolás korosztálynak, amely területekre az iskolákban nem, vagy alig jut idő: a kollégium.

Irodalomjegyzék

- Barna Viktor (2016). A "*finn-modell*" alkalmazása a kollégiumpedagógiában. Pécs: PTE Internátusvezetők és nevelők szakmai találkozója.
- Farkas Péter (2012). A családi életre nevelés bevezetésének alapkérdései. *Kapocs*, (4), 68-74.
- Zsolnai József (1986). *Egy gyakorlatközelí pedagógia*. Budapest: Oktatáskutató Intézet.